

200

2KA

EGG LUTÉ

NOVEMBER

1996

LAPKRITIS

Vol. 47 / Nr. 9

E G L U T Ė

LAPKRITIS / NOVEMBER / 1996 Vol. 47 / Nr. 9

TURINYS

- 1 PADĖKOS MALDELĖ, *Šv. Kazimiero lit. mokyklos mokiniai*
- 2 KALAKUTO MOKINYS, *Leonardas Žitkevičius*
- 3 IŠ TAUTOSAKOS LOBYNO
- 8 VĖLINĖS, *Birutė Baltrušaitytė*
- 10 JEI NEBŪTŲ KALBOS – TAI NEBŪTŲ LIETUVOS
- 12 KAS KAIP KALBA, *V. Smažienė*
- 13 IŠ ISTORIJS LOBYNO
- 17 TIKIU, *Irena Šerelienė*
- 21 LIETUVIŲ VARDAI
- 22 LAPKRIČIO 23-OJI – LIETUVOS KARIŲ DIENA, *Arvydas Počiūnas*
- 24 BEMOKSLĖ VARNA, *Sonė Tomarienė*
- 25 PIEŠTUKO DIALOGAS SU TRINTUKU, *Nyka Aukštuolytė*
- 25 MANO KNYGELĖS, *Giedrė Čiužaitė*
- 26 AR ŽINAI?
- 29 DU OŽIUKAI
- 30 GALVOSŪKIAI
- 32 JUOKŲ MAIŠELIS
- 34 DĖKOJAME MŪSŲ RĖMĖJAMS

Viršelis Rūtos Jurpolytės

EGLUTĖ: mėnesinis lietuviškas laikraštėlis vaikams užsienyje. Išeina 10 numerių per metus; prenumerata – 15 US dol., į Lietuvą ir kitus kraštus – 20 US dol. Atsiųstą medžiagą redakcija taisy ir tvarko savo nuožiūra.

REDAKCIJA: 13648 Kickapoo Trail, Lockport, IL 60441

Redakcinis kolektyvas: Alicija Brazaitienė, Vida Brazaitytė, Regina Kučienė, Aldona Rauchienė, Vida Rimienė, Edvardas Šulaitis, Irena Šerelienė.

LEIDŽIA: JAV LB Švietimo Taryba

REDAKTORĖ: Regina Kučienė

TECHNINĖ REDAKTORĖ: Audronė Norušienė

ADMINISTRATORIUS: Viktoras Kučas

13648 Kickapoo Trail, Lockport, IL 60441

Tel. (708) 301-6410; Fax: (708) 301-6410

EGLUTĖ (USPS 169-200) a magazine for children in the Lithuanian language. Published monthly except July and August. Yearly subscription \$15.00, single copy \$1.50, to Lithuania and other countries, \$20.00 (USA currency). Published by Lithuanian Educational Council of the USA, Inc., 13648 Kickapoo Trail, Lockport, IL 60441. Second class postage paid at Lockport, IL 60441. Postmaster send address corrections to: EGLUTE, Lithuanian Educational Council of the USA Inc., 13648 Kickapoo Trail, Lockport, IL 60441.
Printed by DRAUGAS, Chicago, IL 60629.

AČIŪ,
TAU DIEVE,
UŽ VISKĄ!

Padėkos Maldele

Mielas Dievuli,

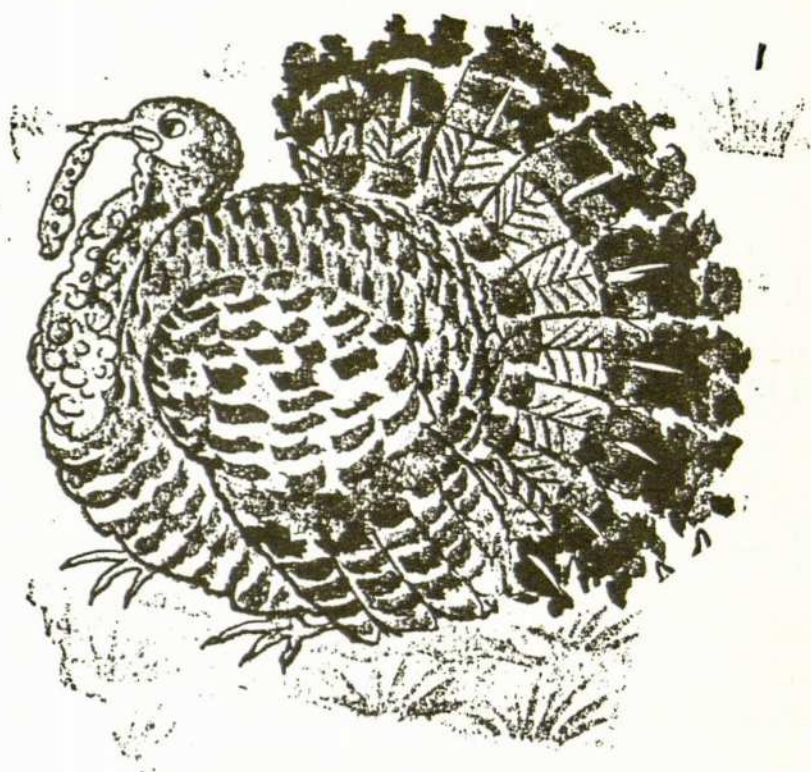
Ačiū kad mano sutvėrei... ačiū už visas kūno dalis...
už kojas, rankas, akis, ausis, nosį, burną...
aš su jom galiu daug ką padaryti.

Ačiū už visą maistą kurį Tu duodi mums...
ypač už daržoves ir vaisius... aš juos skaniai valgau
ir stiprinu savo kūną.

Ačiū už visus gyvuliukus, žuvytes ir paukščiukus...
jie mums daug duoda,
mums padeda ir mus džiugina.

Ačiū už tėvėlius, broliukus, sesutes, senelius,
draugus, mokytojas...
aš Juos visus labai myliu.
Amen.

*Sukūrė Šv. Kazimiero lit. mokyklos (Los Angeles) parengiamojo, darželio
ir pirmo skyriaus mokiniai Padėkos dienos proga*

KALAKUTO MOKINYS

Leonardas Žitkevičius

Tarė drūtas kalakutas:

— Turku turku! Ar matai?

— Nei tu turkas, nei tu drūtas! —

Atsakiau aš jam rimtai.

Šimtas varnų susirinko

Ir paklausė: — Iš kur tu?

Atsakiau: — Iš Vabalninko!

Varnų kalbą suprantu.

Bet štai mokytojas tarė:

— Du ir vienas — kiek tai bus?

Nežinau, kas pasidarė.

Argi aš toks nekalbus?

— Nemanykite, vyručiai,

Kad aš esu tinginys.

Aš labai labai protingas —

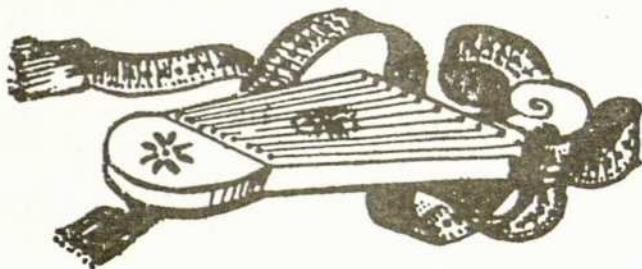
Kalakuto mokinys!

IŠ TAUTOSAKOS LOBYNO

KANKLĖS

Lietuvių liaudies muzikos instrumentas

Senovės dainiai – vaidilos – apdainuodavo Lietuvos didvyrių žygius kankliuodami kanklėmis. Ir dabar kanklėmis liaudies dainas ar šokių melodijas skambina folklorinių ansamblių kanklininkai. Kanklės yra styginis instrumentas. Jos išskaptuotos iš vieno medžio gabalo, paprastai turi penkias, septynias arba dvylika stygų. Kankliuojama pirštais ar brauktuku, instrumentas laikomas ant kelių. Į kankles panašios latvių kuoklė, estų kanelė.

NEMARIOS KANKLĖS

Pagal P. Bendorių

(„Eglutė“, 1966 m.)

Narsiai kariavo mūsų proseniai su būriais savo amžinųjų priešų – kryžiuočių. Be maldavimo pasigailėti, be dūsavimų ir verksmo žiūrėjo mirčiai į akis Lietuvos kareiviai, tautos grožybė, suprasdami, jog jie aukoja savo gyvybę karštai mylimai Lietuvai.

Tarp drąsios Lietuvos kariuomenės eilių, narsiai baisiojo priešo puolimą pasitikusių, visur, kur virtė virė kruvinas mūšis, blizgėjo auksinės kanklės ir skambėjo galinga, iškilminga seno vaidilos Rimvydo giesmė. Jis stovėjo be ginklų, be kepurės, žilais, it sidabriniais plaukais švytuodamas.

Karštai žėrėjo tamsiai mėlynos senelio akys, galingai skambėjo jo balsas, žadindamas tautiečius ginti tėvynę ir nesigailėti savo gyvybės. Jo seni pirštai ant kanklių stygų lankstėsi, paskleisdami ugningą melodiją. Bet ir iki šiol neregėtas lietuvių narsumas negalėjo ilgai sulaikyti daug skaitlingesnio ir geriau apsišarvavusio priešo. Jau krito du narsiausi kareiviai – senojo vaidilos sūnūs – Kęstutis ir Algirdas – tėvo ir visos Lietuvos viltis. Jie krito drauge, lyg du ažuolai perkūno nutrenkti, ir jų kraujo lašai aptaškė tėvo kanklių stygas.

Baisus prakeiksmas lietuvių tautos žudytojams, mylimųjų sūnų užmušėjams išsiveržė iš pabalusių vaidilos lūpų. It sužeistas

liūtas, jis šoko ten, kur laukė visų didžiausias pavojus, ir švytuodamas savo kanklėmis, savo giesmė kurstė lietuvių narsumą, liepdamas atkersyti už užmuštus sūnus, už tėvynę, kurią neprieteliai norėjo pavergti. Kryžiuočiai, pamatę, kad beginklis senis savo dainavimu labiau ir labiau gaivina mažėjančią narsuolių būrį, nusprendė nutrenkti įkūrų žilabarzdį ar sugauti ir nutildyti jo kanklės amžinai.

Patys stipriausi kryžiuočiai puolė senelį, bet lietuviai stipriai siena apsupo jį, ir nors jų eilės retėjo, bet prieš nirštančius kryžiuočius iškilmingai tebestovėjo žilagalvis vaidila su aukso kanklėmis rankose...

* Kruvinoji kova tęsėsi visą dieną, ir tik temstant kryžiuočiai tegalėjo pasidžiaugti pergale. Beveik visi lietuviai, visi jaunieji narsuoliai krito plačiame lauke. Paskutinis krito nuo paties kryžiuočių viršininko kardo senasis Rimvydas, kuris buvo stebuklingai išlikęs iki galo. Senelis krito, kietai suspaudęs savo kankles ir jo sidabriniai plaukai uždengė paaukuotas stygas.

Laimėjusieji kautynės ilgai linksminosi. Senojo vaidilos kūną užkasė drauge su jo kanklėmis, nes sustingę pirštai stipriai jas laikė. Su baime kryžiuočiai užkasė senelį ir jo kanklės, o paskutinė likusi styga, netyčia užgauta, suskambėjo liūdnei ir jos aidas pasklido po visą nelaimingą šalį.

Nuo to laiko daug metų praslinko. Kryžiuočiai pradingo. Lietuva apsikrikštijo. Ten, kur seniau ošė šimtamečiai miškai,

išaugo dideli miestai. Senasis lietuvių tikėjimas išliko tik pasakose ir istorijos lapuose, bet užkastos į žemę kanklės nesudūlėjo. Jos išliko per amžius... Ramus, bet stiprus jų balsas gaudžia iš vienintelės stygos ir kursto tėvynės, papročių, tautos praeities meilę.

Amžinai skambės kanklės ta viena nuostabiausia styga. Jų balsas susijungs su ažuolų ošimu, su lakštingalos suokimu ir su lietuvių dainomis... Taip pats vaidila išpranašavo. Dar ir dabar žmonės vadina Lietuvą dainų kraštu. Sugriuvo pilys ir bokštai, žuvo galingieji valdovai, bet kanklių nuostabasis balsas pasiliko, nes jis giliai giliai įsmigo į žmonių širdis.

* * * * *

Rečiau vartojami žodžiai

<i>švytuoti (švytuodamas)</i>	–	<i>blykščioti, mosuoti</i>
<i>žerėti (žerėjo)</i>	–	<i>spindėti, blizgėti</i>
<i>apsišarvoti (apsišarvavusio)</i>	–	<i>šarvais apsirengusio</i>
<i>neprieteliai</i>	–	<i>priešai</i>
<i>nirštančius</i>	–	<i>įpykusius</i>
<i>ošti (ošė)</i>	–	<i>užti</i>
<i>nesudūlėti</i>	–	<i>nepavirsti dulkėmis, nesutrūnyti</i>
<i>gausti (gaudžia)</i>	–	<i>skambėti, ošti</i>
<i>suokti (suokimas)</i>	–	<i>tam tikru balsu giedoti</i>
		<i>(apie lakštingalą)</i>

GINUČIŲ PILIAKALNIS

Padavimas

Vieną kartą vaikai ganė gyvulius prie Ginučių piliakalnio. Bedūkdami jie įmetė į urvą vieno vaiko kepurę. Vaikas bijo eit namo, kad tėvas už kepurę nebartų. Sumanė, kad reikia lipti į urvą. Piemenys turėjo virvę, įleido vaiką į urvą. Kai nusileido žemyn, vaikas priėjo duris. Durys atsivėrė, pamatė kažkokią senutę. Ta senutė sako:

— Še, imk kepurę ir dar maišelį aukso ir eik iš čia! Nes gali netrukti šunes. Tada tave sudraskys į gabalėlius!

Vaikas išėjo iš tos senutės, piemenys jį ištraukė į viršų. Kiti vaikai jam pavydėjo aukso. Vienam vaikui topterėjo, ir jis sako:

— Įleiskit ir mane į šitą urvą. Aš išnešiu aukso ir jums duosiu.

Tada vaikai jį nuleido. Bet jis kaip tik pakliuvo į kitą pirkia, kur buvo kariškis. Kariškis, jį pamatęs, tik sugriežė dantimis ir sako:

— Ar neisi tu, bjaurybe, iš mano pirkios?!

Vaikas sudrebėjo ir norėjo bėgti. Kariškis sugavo vaiką, nunešė į tamsią kamara ir uždarė. Kiti vaikai laukė laukė prie urvo. Taip ir nesulaukė. To vaiko ir dabar kaip nėra, taip nėra.

Tas urvas ir dabar tebėra. Sako, kad piemenys girdi po žemėmis varpais skambinant. Sako, kad tenai yra bažnyčia.

VĒLINĒS — MIRUSIŲJŲ ATMINIMO DIENA

VĒLINĒS

Birutė Baltrušaitytė

Vėlinės
Ant kapų gėlės.
Gal čia tavo senelio
Vaikšto šešėlis?

Gal baltagalvė močiutė
Nematomą ranką tiesia? –
Vaike, uždeki žvakele,
Pašvieski –

Vėlėms...
Paklausyki –
Vaikšto žemės keliais
Dar syki...

Vėlinės

Stasys Gutautas

Vėlų rudenį apmiršta medžiai. Vysta gėlės. Gamta pasiruošia žiemai. Pasiruošia, kad vėl atgimtų. Žmonės irgi panašūs į gamtą. Gimsta, užauga, sensta ir miršta.

Todėl ir Vėlinės esti vėlų rudenį – lapkričio mėnesio 2 dieną.

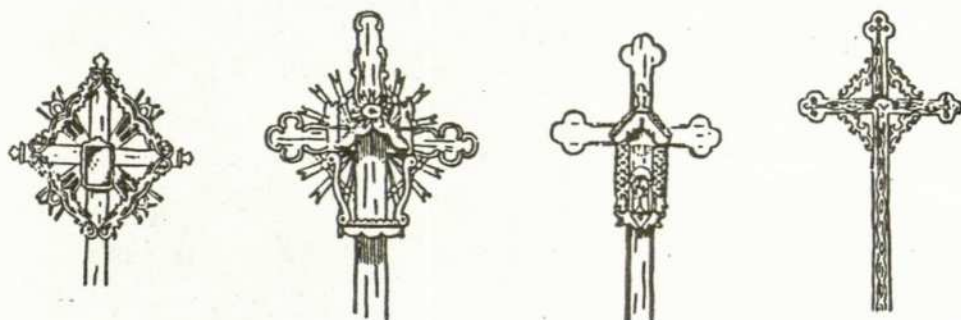
Artėjant šiai dienai, žmonės skuba aplankyti savo mirusius artimuosius.

Kapų kauburėliai pražysta chrizantemų žiedais.

O Vėlinių vakarą visos kapinės nušvinta žvakių šviesa.

Ugnis reiškia gyvųjų ir mirusiųjų ryšį.

Tegu nelieta mūsų kapinėse nė vieno užmiršto kapo.

Uždek žvakutę tiems, kurių nėra kam prisiminti.

MIRUSIŲJŲ PAGERBIMO ŠVENTĖ

Vėlinės švenčiamos lapkričio antrąją dieną. Ši šventė nepanaši į kitas šventes. Tą dieną niekas nesidžiaugia, nesilinksmina. Mirusius gimines, artimuosius, žymius tautos žmones pagerbiame tyliai, susikaupe. Per Vėlines žmonės tvarko, puošia kapus. Visose Lietuvos kapinėse ir kapinaitėse išsižiebia tūkstančiai žvakelių. Senovės lietuvių mirusiųjų pagerbimo šventė vadinosi Ilgės. Ji buvo švenčiama rudenį, nuėmus derlių, kapinėse ir namuose. Žmonės vaišindavosi, minėdavo mirusiuosius. Vėlėms taip pat padėdavo maisto, nuliedavo gėrimo.

JEI NEBŪTŲ KALBOS — TAI NEBŪTŲ LIETUVOS

Suderinkite šiuos pasakymus su atitinkamomis reikšmėmis.

Kas aš?

1. Esu nuo amžių taip įpratus:

Kur aš – ten būtinai ir ratas!

A š _ _ _.

ašaka

2. Raudonuoju, raudonuoju

Ir žaliais lapukais moju!

_ _ _ a š _ _ _.

vaškas

3. Jei dedi mane, staiga –

Šiaip ar taip, bet pabaiga.

_ _ _ a š _ _ _.

braškė

4. Jeigu liūdna, mes kartu,

Pasakyk, kuo aš vardu?

A š _ _ _.

lašas

5. O mane atrast gali

Avily, avily.

_ _ _ a š _ _ _.

taškas

6. Sako, kai riestainiais lijo,

Pilkas vilkas mane rijo...

A š _ _ _.

ašis

7. Aš krintu krintu krintu! –

Nori? Krisime kartu!

_ _ _ a š _ _ _.

ašara

R. Skučaitė

SENELIO KALBA

Martynas Vainilaitis

Senelis eina pamažu.

Senelis kalba – man gražu.

Kalba kalbelė prakilni.

Žodelių muzika švelni.

Nešauks, nerėks balsu žvarbiu.

Senelį myliu ir gerbiu.

NESAKYKIME:

Šuo sėdi...

Papūgėlė atsisėda ant piršto...

Žiurkėnas valgo...

Kalytė pagimdė...

Šuniukas kudlotas...

SAKYKIME:

Šuo tupi...

Paukštelis atsitupia ant piršto

Žiurkėnas ėda

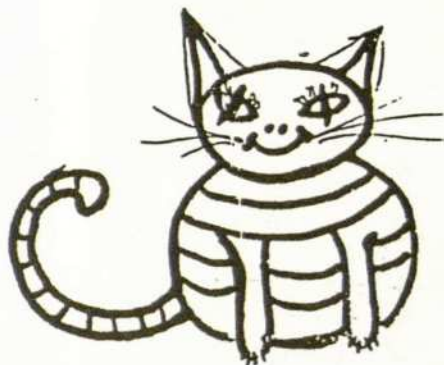
Kalytė atsivedė

Šuniukas gauruotas

KAS KAIP KALBA

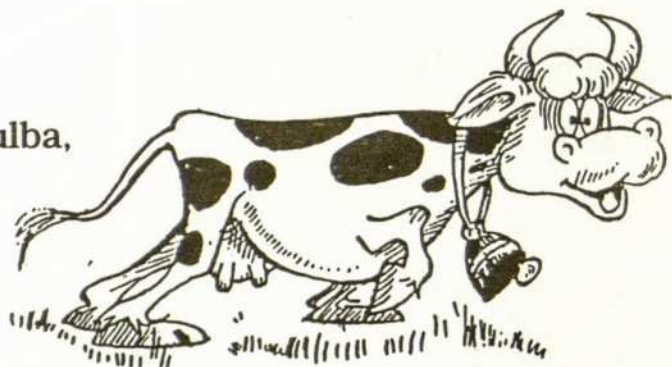
sutrumpintas V. Smaižienės eilėraštis

Kai katytė nori pieno,
Sako ji: MIAU, MIAU.
Kai šuniukas mato žmogų,
Sako jis: AU, AU!

HA - HA! – arkliukas juokias,
MŪŪŪŪ – karvytė sako,
ČIR, ČIR, ČIR – per visą dieną
Žvirbleliai ant tako...

VYT, VYT, VYT – kregždutė čiulba,
KAR, KAR, KAR – antytė,
Tai smagu ir miela būna
Jų visų klausytis.

IŠ ISTORIJOS LOBYNO

DIEVŲ KERŠTAS

Didžiuliai, geležimi kaustyti pilies vartai sugirgždėjo, sucypė ir atsivėrė. Per pilį juosiantį gilų, pilną vandens griovį, sunkiai braškėdamas nusileido medinis tiltas. Iš pilies išėjo aukštas, stambus, ilgabarzdis vyras ir, suraukęs vešlius antakius, žiūrėjo į prie pilies artėjantį dulkių kamuolį. Tai buvo Lietuvos didysis kunigaikštis Mindaugas. Šalia stovėjo ori, pagyvenusi moteris – kunigaikštienė Morta. Jos žvilgsnis taip pat buvo nukreiptas į tolį. Netrukus prie pilį saugančių karių prijojo būrelis kryžiuočių raitelių. Plėvėsavo balti jų apsiaustai, ant kurių ryškėjo juodi kryžiai. Priekyje jojo Kulmo vyksupas Henrikas Heidenreichas, rankoje laikydamas puošnią vyskupo lazda. Iš paskos jojo du vienuoliai pranciškonai, nešdami iš tolo auksu spindinčias karūnas.

Juos pasitiko pilies tarnai. Mergina įteikė svečiams po kepalą juodos duonos, o vaikinai – po tauro ragą pilną midaus. Atvykusieji riteriai ir jų palyda, nulipę nuo žirgų, pagarbino Dievą ir nužingsniavo į neseniai pastatytą mūrinę Katedrą. Netrukus prasidėjo numatytos apeigos. Vyskupas Heidenreichas iškilmingai

palaimino anksčiau pakrikštytą kunigaikštį Mindaugą, jo žmoną Mortą. Paskui perdavė popiežiaus Inocento IV-tojo sveikinimą ir iškilmingai uždėjo ant galvų karūnas, vainikuodamas juos karaliais. Tai įvyko 1253 metais.

O šventoriuje likę į vainikavimo iškilmes atvykę lietuviai kunigaikščiai, tačiau atsisakę priimti krikštą, garsiai piktinosi:

— Ar matėte, kaip mus „pagerbė“ vyskupas?! Net neparagavo jam įteiktos mūsų duonos. O jos jie kasdien meldžia savojo Dievo...

— Ir midaus neišgėrė! Tikras pasipūtėlis! – pritarė kitas.

Pilyje prasidėjo vaišės. Valgė, gėrė, šnekučiavosi. Visi buvo užsiėmę karalių sveikinimais. Atslinko vakaras. Sutemo. Staiga ant kaimyninių pilių kuorų užsidegė laužai, pakilo dūmų ir ugnies liežuviai. Netrukus ugnis sušvito ir kitų pilių bokštuose. Tai ženklas, kad juos puola priešai kryžiuočiai. Ne, negali būti! Juk valdovas, dabar jau karalius Mindaugas pasirašė sutartį su kryžiuočių magistru Andriumi iš Štirlando, kad, jam apsikrikštijus ir priėmus karūną, kryžiuočiai nepuls. Nejaugi užpuolė iš pasalų?! Tačiau lietuviai buvo budrūs ir, sutelktomis jėgomis, greitai nubloškė užpuolikus.

Kitą dieną Mindaugas senu tėvų papročiu nuskubėjo prie Vilnelės į Ramovę padėkoti saviesiems dievams už išgelbėjimą. Neramiai ošė didžiuliai ažuolai, vėjas blaškė aukuro šventąją ugnį.

Vaidila, pritardamas kankliais, giedojo dievams atsiprašymo giesmę. Karalius prisiglaudė prie storiausio ažuolo. Padvelkė ledinis šaltis. Iš po žemių prie pat ažuolo pasirodė dievas Pakulis. Pasigirdo duslus balsas:

— Mindaugai, prakeikiu tave ir tavo žmoną Mortą amžinoms kančioms požemių tamsybėse, nes išdavei mus, savo tikruosius dievus...

Pakilo dar stipresnis vėjas ir, tarsi per rūkus nuo ažuolo kamieno atsiskyrė jaunuolis. Jo garbanotą galvą puošė varpų vainikas.

— Kunigaikšti, priėmęs krikščionišką karūną, išdavei savo dievus, todėl neturėsi laimės ir ramaus gyvenimo. Tai sakau aš, tavo praamžių dievas Patrimpas – javų ir karo sėkmės dievas.

Užslinko tamsūs sunkūs debesys, subliksėjo žaibai, sudundėjo griaustinis, sudrebėjo net žemė po Mindaugo kojomis.

— Aš – dievas Perkūnas, vyriausias iš dievų, kaltinu tave, valdove Mindaugai, išdavyste. Tu paniekinai savo dievus. Nėra tau pasigailėjimo! Tu kentėsi per amžius žemėje ir po mirties požemiuose.

— O, dievai, tikėjaisi apsikrikštijęs ir priėmęs karūną užtikrinti žmonių ramybę, išvengti kryžiuočių puldinėjimų. Jūsų neišdaviau. Matote, ir dabar atėjau jums nusilenkti ir padėkoti. Aš su Morta išpažįstame jus, savo DIEVUS...

Blikstelėję žaibai apakino Mindaugą ir Mortą. Trenkė šimtagarsis Perkūnas ir numušė Katedros bokštą. Taip pagonių dievai keršijo karaliui Mindaugui ir jo žmonai už jų išdavystę.

Rečiau vartojami žodžiai

- oranžerija* – šiltnamis auginti pietų kraštų augalams, gėlėms ar daržovėms ne sezono metu
- žirgynas* – žirgų auginimo ūkis
- kubilas* – statinė plačiu dugnu miltams, grūdams supilti
- kanopos* – arklio kojos nagai
- eksponuoti* – padėti muziejuje ar parodoje viešai apžiūrai
- nuniokotas* – sunaikintas

SIGUTĖS PRISIMINIMAI IŠ VILNIAUS

Šią vasarą Sigutė su tėveliais lankėsi pirmą kartą Lietuvoje. Nors jau buvo praėję trejetas mėnesių, Sigutės išpūdžių prisiminimai tebebuvo labai ryškūs.

Lietuva – tai Sigutės senelių kraštas, nes tėveliai buvo gimę jau čia, Amerikoje. Nors močiutė ir nekeleavo su jais, bet tėveliai turėjo Lietuvoje daug giminaičių. Šie daug kur juos pavežiojo ir daug ką aprodė.

Patiko Sigutei Lietuva, bet giliausi išpūdžiai pasiliko iš Vilniaus. Tai buvo toks keistas, senas ir paslaptingas miestas.

Belankant Aušros Vartų koplyčią, Sigutei pasidarė labai liūdna bežiūrint į tą didžiulį Dievo Motinos Marijos paveikslą, į tas dideles, beveik verksmingas, akis, į tas smulkutes, maldingai sukryžiuotas Jos rankas.

Ta popietę, besiilsint gražiame Bernardinų sode prie Vilnelės, Sigutė užpylė gidę Gaudvilę klausimais:

— Kodėl Dievo Motinos Marijos paveikslas tokiu liūdnu veidu?

Kodėl jis yra tokioje keistoje, aukštai esančioje, koplyčioje? Kodėl žmonės gatvelėje priešais paveikslą atsiklaupę meldžiasi? Kodėl po koplyčia yra tokių storų sienų keisti vartai?

Gaudvilė, pajutusi, kad Sigutės klausimai nesibaigsia, paprašė jos tėvelių leidimo papasakoti Aušros Vartų istoriją. Sigutės tėveliai, tos istorijos irgi nežinodami, net paprašė, kad mieloji gidė jiems pasakotų.

— Seniai, seniai visą Vilnių supo 2-3 metrų storumo mūrinė siena, kai kur siekdama net 10-ies metrų aukščio. Ji buvo pradėta mūryti 1503 m. D. L. K. Aleksandro įsakymu. Siena buvo skirta Vilniaus miesto apsigynimui nuo priešų. Joje buvo įrengti penkeri (vėliau dar penkeri) ginami vartai. Aušros arba Medininkų vartų pamatan buvo padėtas didžiulis akmuo. Jo viduryje buvo įmūryta tuometinių pinigų ir sidabrinė lenta su įrašu.

Siena išstovėjo beveik 300 metų. Patobulėjus ginklams, gynybinė siena neteko savo reikšmės. Vilniaus gubernatorius, gavęs caro leidimą 1799 m., įsakė sieną nugriauti. Iki 1805 m. buvo išgriauti ir miesto vartai bei bokštai. Liko tik vieni – Aušros, arba Medininkų, vartai.

— Kodėl, panele Gaudvile, sakote: „Aušros arba Medininkų vartai?“

— Ogi todėl, Sigutėle, kad pro Aušros vartus ėjo kelias per Medininkus į Ašmeną. O dar anksčiau jie buvo vadinami Krėvos

vartais, nes pro Aušros vartus kelias ėjęs ir į Krėvą. Aušros Vartų vardas atsiradęs vėliau.

— Ačiū, panele Gaudvilė. O kaip atsirado paveikslas?

— O, Švč. Mergelės Marijos paveikslas yra garbinamas kaip stebuklingas jau apie 300 metų, – tęsė pasakojimą gidė Gaudvilė.

— Jį globojo vienuoliai karmelitai. 1671 m. karmelitai pastatė virš Aušros Vartų medinę koplyčią ir ten perkėlė Švč. Mergelės Marijos paveikslą. Koplyčia sudegė, bet vėliau buvo pastatyta mūrinė koplyčia. Išgelbėtas iš gaisro paveikslas buvo vėl perkeltas į koplyčią.

Žmonės prie jo, ir gatvelėje priešais koplyčią, meldėsi į Dievo Motiną, prašydami įvairių užtarimų. Giesmėse Ji buvo garbinama kaip „Didi apgynėja Gedimino miesto“. Daugelis, susilaukę malonių ar stebuklingų pasveikimų, pradėjo apie paveikslą ir ant koplyčios sienų kabinėti auksinius „votus“. XVII a. vilniečių auksakaliai padirbdino Švč. Mergelei Marijai labai menišką, sidabrinį rūbelį, o 1927 m., popiežiaus leidimu, Ji buvo iškilmingai vainikuota auksine karūna.

— Bet kas tą paveikslą nutapė? – vėl pertraukė gidę Sigutė.

— Niekas tikrai nežino, Sigute. Jis buvo tapytas ant 8 sujungtų ažuolinių lentų. Manoma, kad tapytojas buvęs italas.

— O, Ji tokia graži, ir tokia liūdna... – atsiduso Sigutė.

— Taip, Ji labai graži... – pritarė Gaudvilė. — Spėjama, kad

menininkas Švč. Mergelės Marijos bruožus modeliavo iš Barboros Radvilaitės, D. L. K. Žygimanto Augusto žmonos. Išlikęs kunigaikštienės portretas yra labai panašus į Aušros Vartų Dievo Motinos veidą. Gal tai buvęs tas pats menininkas, tapęs abu paveikslus? Jei taip, tai paveikslas turėjęs būti tapytas Vilniuje apie 1530 - 1540 metus, kai tebegyveno gražioji Barbora Radvilaitė.

Gaudvilė nutilo.

Susimąsčius Sigutė tyliai meldėsi: „O, didi apgynėja Gedimino miesto, brangioji Dievo ir mūsų Motina Marija, melski už Lietuvą ir mus visus.“

Švč. Mergelės Marijos Aušros Vartuose šventė yra lapkričio mėn. 16-ą dieną.

* * * * *

<i>bruožas</i>	– ruožas, brūkšnys, linija;
<i>gidas, –ė</i>	– turistų, keliautojų vadovas, –ė;
<i>karmelitas, –ė</i>	– Karmelito ordino vienuolis, –ė;
<i>modelis</i>	– asmuo ar daiktas, pagal kurį dailininkas piešia ar lipdo;
<i>portretas</i>	– žmogus tapybinis, fotografinis, skulptūrinis ar kitoks atvaizdas, paveikslas;
<i>ryškus</i>	– labai aiškus, šviesus, skaistus.

Lietuvių vardai

Kokiais vardais vadinosi mūsų protėviai? Skaistė, Gailė, Vainoras, Giniotas, Radvilas, Gediminas, Mindaugas, Švitrigaila, Mingailė, Birutė...

Seniausieji vardai sudurtiniai – sudaryti iš dviejų žodžių šaknų. Tais dviem žodžiais buvo išsakomi tėvų linkėjimai gimusiam vaikui. Tikėta stebuklinga vardo galia, kad jis padės žmogui gyventi.

Senovės lietuviai neretai darėsi vardus iš šių žodžių: *gailėtis, gailus, ginti, tauta, girdėti, viltis, išvysti (išvydo), daug, noras, vaisės...* Taigi protėvių varduose atsispindėjo tauta, jo gynimas, viltys, noras daug matyti (išvysti), girdėti...

Ar žinai, ką reiškia *Mindaugas*, vardas, kurį turėjo Lietuvos karalius?

Vardas *Mindaugas* sudarytas iš dviejų žodžių: *minėti* ir *daug*. Tėvai, duodami tokį vardą, matyt, tikėjosi, kad sūnus bus garsus, dažnai minimas.

Iš kokių žodžių sudaryti šie vardai: *Gintautas, Vainoras, Radvilas, Daugirdas, Tautvilė*?

LAPKRIČIO 23-OJI – LIETUVOS KARIŲ DIENA

Šią dieną kartu su kariuomene švenčia ir visa tauta, kuri savo karių gerbė nuo senovės.

Lietuviai buvo ramūs, taikūs, draugiški ir vaišingi. Be galo mylėjo savo Tėvynę, dievus, senuosius papročius, gerbė tėvus ir senelius. Vertėsi lietuviai žemdirbyste, žvejyba, medžiokle.

Priešams pradėjus nuolat puldinėti Lietuvos žemes, lietuviai buvo priversti imtis ginklo, išmoko jį valdyti, tapo gerais kariais. Priešų skaičius jų negąsdino – jie stengėsi laimėti kovą smarkiu puolimu arba gudrumu. Taip dideliuose mūšiuose nugalėjo stiprias kariuomenes: 1236 m. prie Saulės – Kalavijuočių ordino, 1260 m. prie Durbės – Kryžiuočių ordino, 1362 m. prie Mėlynųjų vandenų – Aukso Ordos; 1410 m. Žalgirio lauke kartu su lenkų kariais galutinai sutriuškino Kryžiuočių ordiną, 1506 m. prie Klecko įveikė Krymo totorių, 1514 m. prie Oršos – Rusijos, 1605 m. prie Salaspilio — Švedijos, 1621 ir 1673 m. prie Chotimo kartu su lenkais – Turkijos, 1564 m. prie Ūlos – Rusijos kariuomenes ir laimėjo daug kitų mažesnių mūšių.

Nepavykus puolimui, didvyriškai žūdavo. Taip įvyko ginant 1336 m. Pilėnų pilį, 1362 m. – Kauno pilį.

1382 m. prie Jurbarko pirmą kartą sugriaudėjo lietuviškieji artilerijos pabūklai.

Per amžius Lietuva turėjo gabių karvedžių: kunigaikščius

Margirį ir Vaidotą, Didžiuosius etmonus Konstantiną Ostrogiškį, Joną Karolį Katkevičių, Kristupą Radvilą II, Leoną Sapiegą, Kazimierą Pacą ir daugelį kitų.

Praradus valstybingumą ir prasidėjus 1794 m. sukilimui, lietuvių kariai didvyriškai kovėsi su Rusijos kariuomene gindami Vilnių ir Varšuvą. Bandėme atgauti savo laisvę 1831 ir 1863 m. sukilimuose. Tada lietuvis ūkininkas tapo kariu ir kovėsi su priešu.

1919 - 1920 m. jauna Lietuvos kariuomenė kovėsi su daug stipresniais priešais ir juos nugalėjo. Už Tėvynę paaukojo savo gyvybę eiliniai Povilas Lukšys, Pranas Eimutis, karininkas Antanas Juozapavičius ir daug kitų vyrų.

1940 m. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, jos gerai ginkluota ir paruošta kariuomenė buvo sunaikinta. Daug lietuvių karininkų ir kareivių su šeimomis išvežė į Sibirą, nemažai sušaudė. Krauju pasruvo Lietuva ir pokario metais. 1944 - 1954 m. apie 20 tūkstančių Lietuvos partizanų, tarp jų daug jaunimo, žuvo kovose su okupantais.

Šiandien Lietuva vėl laisva, ją saugo jauna Lietuvos kariuomenė. Joje tarnauja Jūsų broliai, kupini ryžto apginti Tėvynę nuo priešų.

*Arvydas Počiūnas
Vytauto Didžiojo karo muziejaus
skyriaus vedėjas*

BEMOKSLĖ VARNA

Sonė Tomarienė

Katinėlis laišką rašė –
Kvietė varną į svečius.
O pelėda paštą nešė
Per laukus plačius.

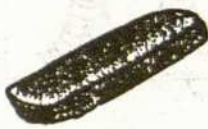

Lėkė varna juodasparnė
Į papievių kraštą.
Rado mokytoją garnį:
Jai paskaitė raštą.

Už paskaitymą gaus varna
Jam varles ganyti.
Ei, tu varna, judink sparną –
Mokykis skaityti!

PIEŠTUKO DIALOGAS SU TRINTUKU

Labas, mano vardas yra Pieštukas, čia yra mano geriausias draugas Trintukas. Mes abudu padedame žmonėms kiekvieną dieną. Mums labai patinka būti, kuo mes esame. Mes einame į mokyklą su Nyka, gulime jos pieštukų dėžėje. Ten yra smagu, nes mes esame kartu su lipinukais ir šratinukais – būna nenuobodu.

Aš ir Trintukas susipažinome per trintuką ir pieštuką suvažiavimą, kuris buvo Kanadoje. Ten aš išsimylėjau kitą pieštuką, jos vardas buvo Karina. Ji buvo numeris 2 pieštukas. Ji nebuvo dar nubrožta. Tai buvo mano geriausias nuotykis, Trintuk.

Trintuk, kur tu esi? Trintuk! O, čia tu esi. Ką tu darai vandenyje?!

Nyka Aukštuolytė, 6 kl.

Maironio lit. mokykla, Lemonte

Mano knygelės

Daug knygelių aš turiu:
Ir plonyčių, ir storų.
Mėgstu aš skaityti jas,
Ir spalvotas, ir liūdnas.

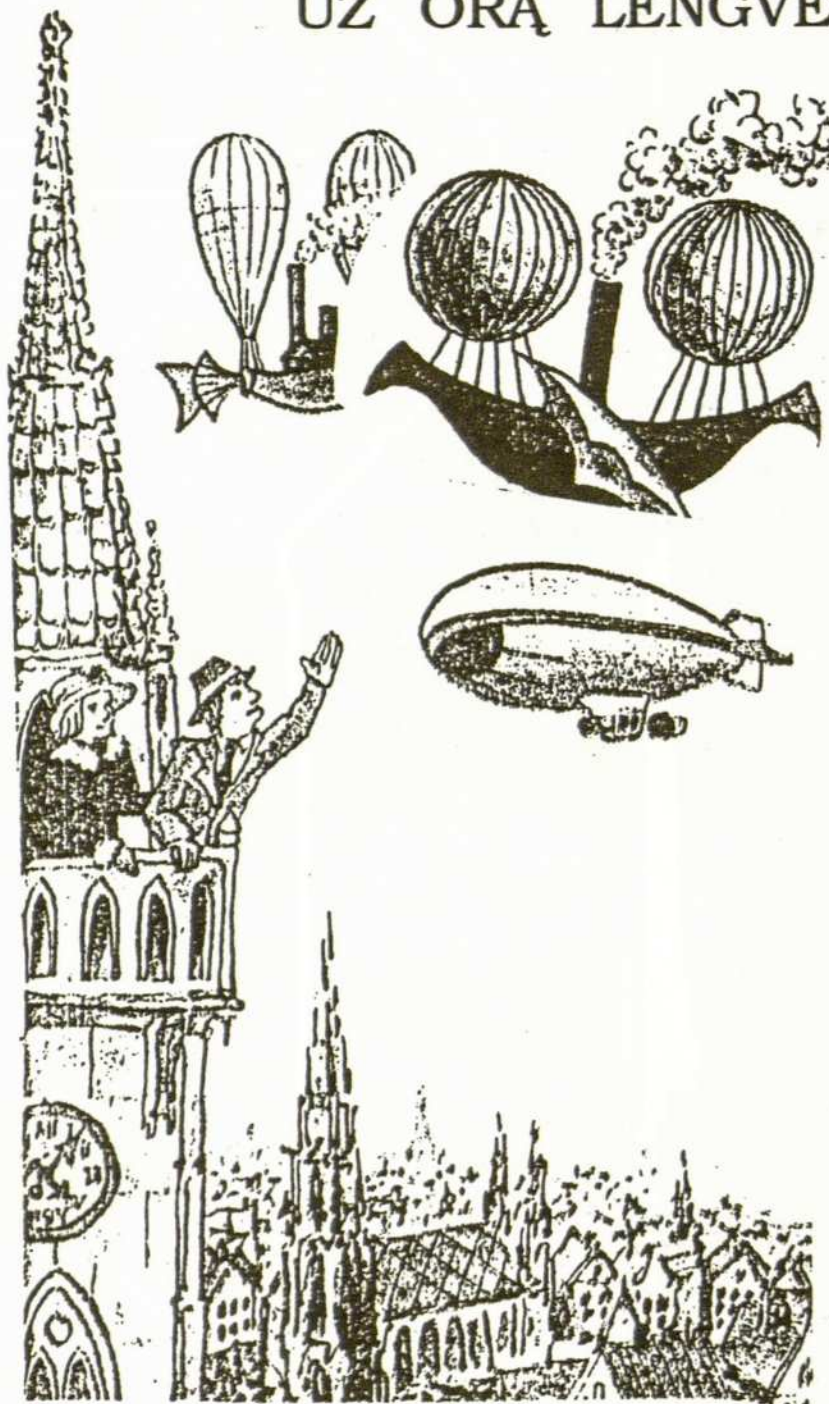

Pasakėlę apie Joną,
Arba apie suktą poną.
Apie mažąją Marytę
Aš skaityčiau visą rytą.
Daug knygelių įdomių
Aš namuos turiu.

*Giedrė Čiužaitė
9 metai, Jonava*

UŽ ORĄ LENGVESNI

„Tik plunksnuoti gali skraidyti“, – teigė V i d u r a m ž i ū mokslininkai ir su pikta pašaipa žiūrėjo į bandančius oran pakilti žmones. O tokių svajotojų buvo ir seniausiais laikais. Paprašykite, kad kas papasakotų legendą apie Ikarą, kuris sparnus nusilipdė iš vaško bei plunksnų ir padangėn pakilo kaip paukštis. Seni kinų metraščiai teigia, kad pirmiausia žmonės nuo žemės pakilo didžiuliais

aitvarais. Rytų šalių gyventojai mokėjo į padebesius paleisti ir nedidelius popierinius balionus su juose degančiomis ugnelėmis.

Europoje pirmąjį šilto oro pripildytą popierinį balioną pagamino ir 1783 m. birželio 4 d. išbandė prancūzai broliai Ž. ir E. Montgolfjė. Tų pačių metų rugsėjo 19 dieną jie į pririštą prie baliono pintinę išodino keleivius: aviną, gaidį ir antį, o lapkričio 21 dieną į pintinę išdrišo įlipti ir žmonės. Tai buvo gydytojas de Rozjė ir markizas d'Arlandas. Tų pačių metų gruodžio mėnesio pradžioje Paryžiuje oran pakilo ir profesoriaus Žako Aleksandro Šarlio sumanytas vandenilio dujų pripildytas balionas. Juo skrido pats konstruktorius su draugu. Nuo tų laikų šilto oro pripildytus balionus vadina montgolfjerais, o tuos, kurių viduje už orą lengvesnės dujos – šarliais.

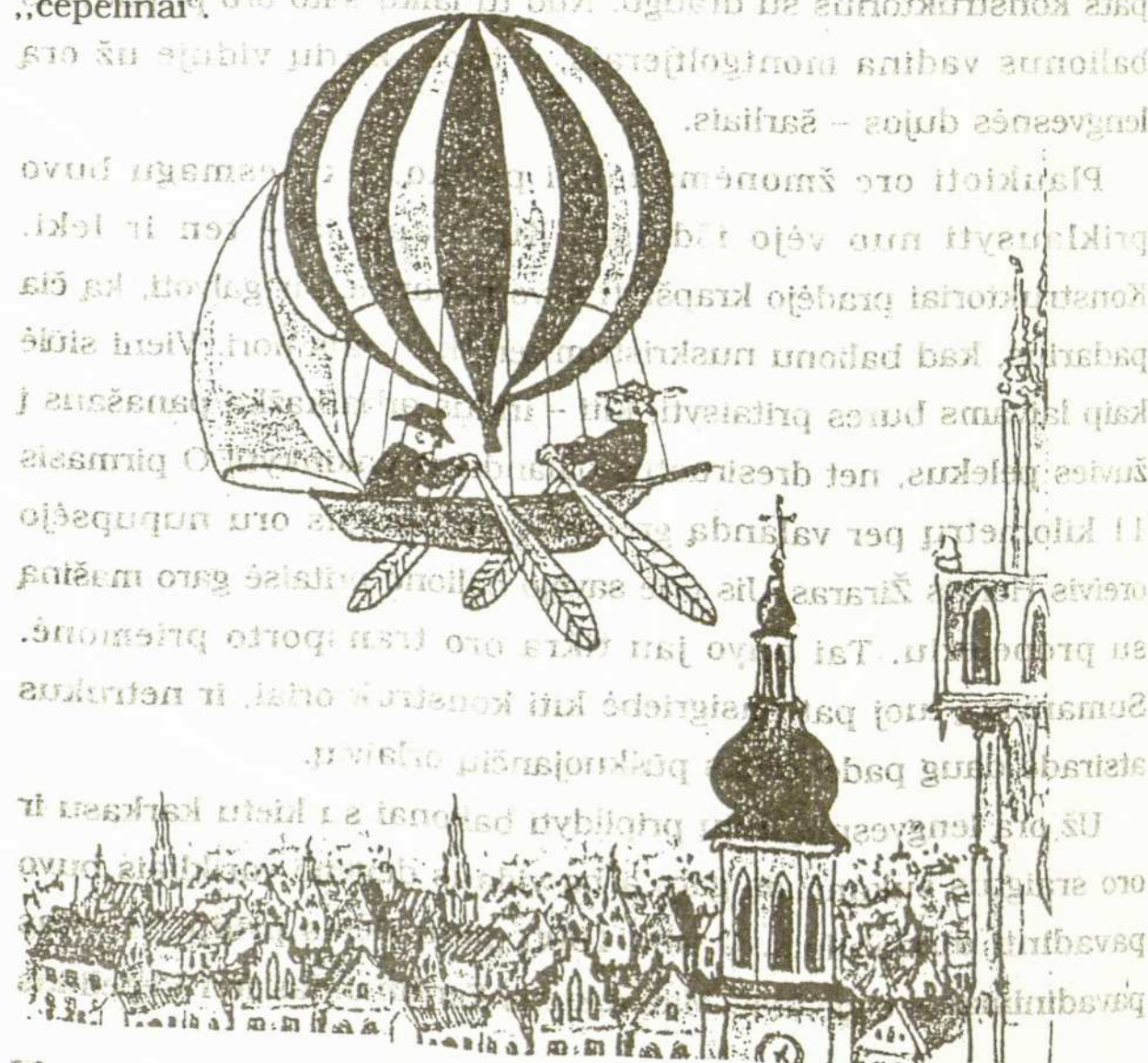
Plaukioti ore žmonėms labai patiko, tik nešmagu buvo priklausyti nuo vėjo išdaigų. Kur papučia – ten ir leki. Konstruktoriai pradėjo krapštyti savo pakaušius ir galvoti, ką čia padarius, kad balionu nuskristum ten, kur pats nori. Vieni siūlė kaip laivams bures pritaisyti, kiti – irklus arba kažką panašaus į žuvies pelekus, net dresiruotus balandžius pakinkyti! O pirmasis 11 kilometrų per valandą greičiu 1852 metais oru nupupsėjo oreivis Henris Žiraras. Jis prie savojo baliono pritaisė garo mašiną su propeleriu. Tai buvo jau tikra oro transporto priemonė. Sumanytą tuoj pat pasigriebė kiti konstruktoriai, ir netrukus atsirado daug padebesiais pūškuojančių orlaivių.

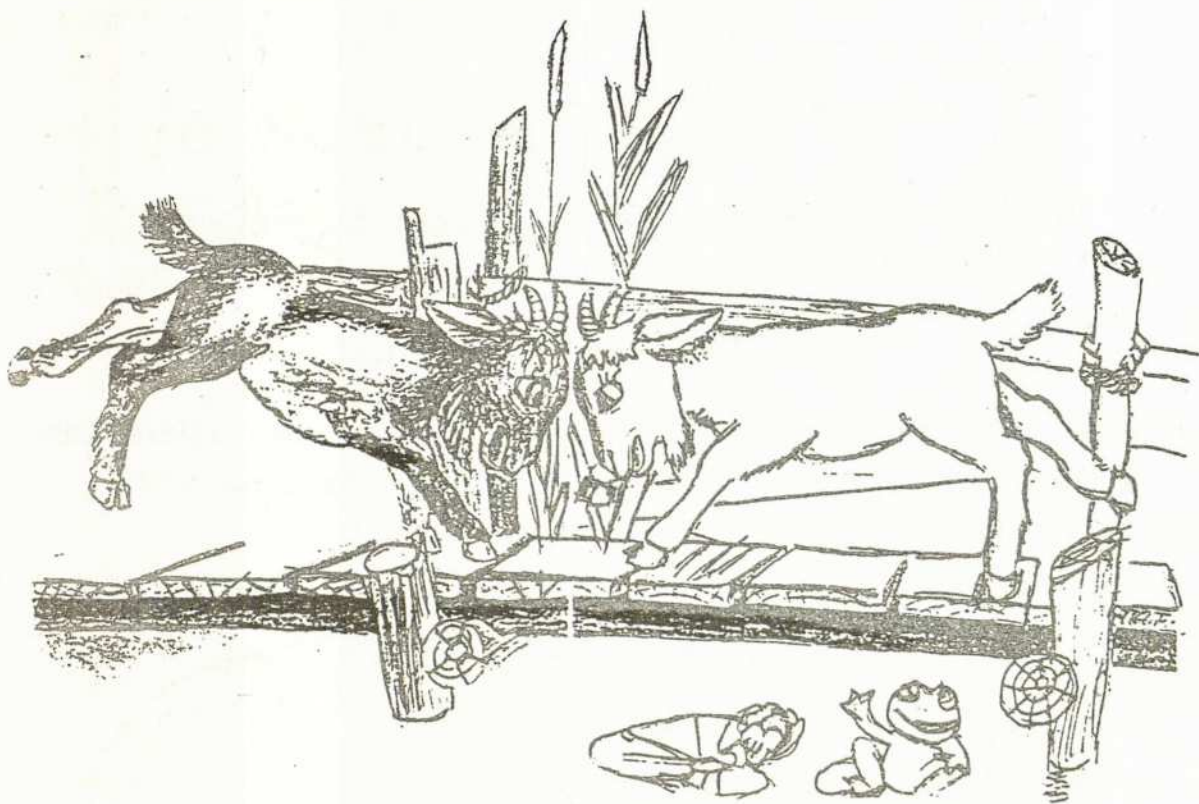
Už orą lengvesnių dujų pripildyti balionai su kietu karkasu ir oro sraigtus sukančiais garo arba vidaus degimo varikliais buvo pavadinti dirižabilais. O nuo 1900 metų jiems prilipo ir kitas pavadinimas – cepelinai. Mat vokiečių Ferdinandas fon Cepelinas

sukonstravo ir pradėjo gaminti patogius ir anuomet pasaulyje labai populiarius orlaivius. Jie oru „zvimbdavo“ net 80-130 kilometrų per valandą greičiu. Tai buvo patogi ir pigi transporto priemonė, nors ir pavojinga. Vandenilio, kuriuo pripildydavo „cepelinų“ korpusus, ir ore esančio deguonies mišinys greitai užsidega, todėl kelionė šiais orlaiviais dažnai baigdavosi nelaimingai. Lėktuvai pasirodė besą ir greitesni, ir saugesni.

Šiuo metu oro balionais skraido tik nuotykių ir romantikos iešką žmonės.

Yra balionautojų ir Lietuvoje. Skraidė mūsų padangėje ir „cepelinai“.

DU OŽIUKAI

Ant lieptelio
Susitiko
Du ožiukai.
Susitiko,
Susipyko
Striukumbukai!

— Smailiabarzdi,
Bėk iš kelio! –
Vienas šaukia.
Egi antras
Nuo lieptelio
Nesitraukia...

Tuoj abu
Ragus atstatė,
Tuoį iširdo:
Bakst į šoną,
Bakst į kaktą...
Ir apvirto.

Du ožiukai
Užsispyrę
Pūkšt į upę,
Kur, žalios žolės
Praskyrę,
Varlės tupi.

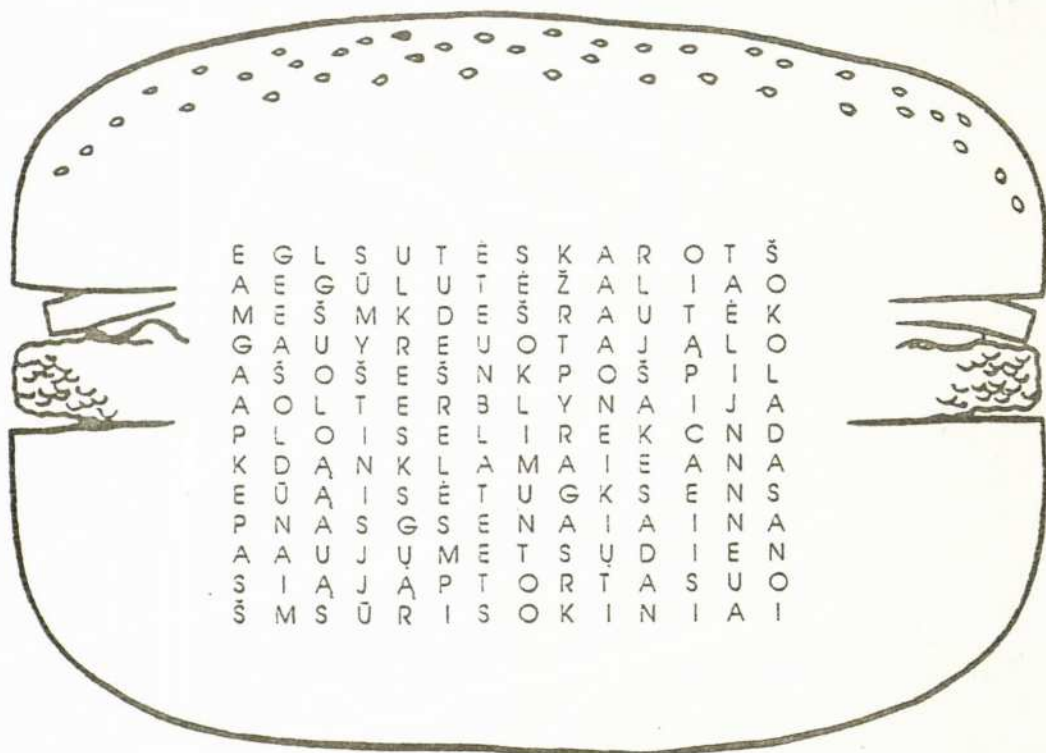
Juokės varlės
Ant lapūgų
Prasiskyrusių,
Juokės varlės
Iš ožiukų
Užsispyrusių.

*Lietuvių pasaka
DU OŽIUKAI ANT LIEPTO
gaunama „Eglutė“
administracijoje.
Kaina 3 dol. plius
1 dol. pastūntimas*

Užkandžių mėgėjas

Garfildas labai mėgsta užkandžius, – kuo greičiau juos gali sušlamšti, tuo geriau. Įsiziūrėk į raidžių keturkampį ir surask paslėptus jame žodžius – įvairių patiekalų pavadinimus.

Patiekalai:

PICA

PYRAGAS

BLYNAI

DEŠRA

APKEPAS

SUMUŠTINIS

DEŠRELĖS

KOŠĖ

TORTAS

KOLDŪNAI

ŠOKOLADAS

SŪRIS

AR PAŽISTI?

Teisingai surašyk šių laukinių gyvulių vardus. Paskui sujunk gyvulį su jo vardu.

1. TALŪSI

4. TAGIRS

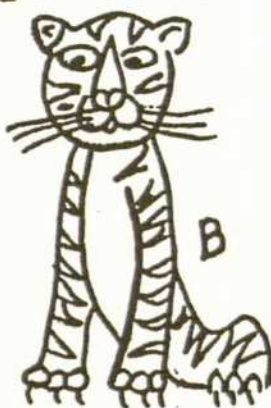
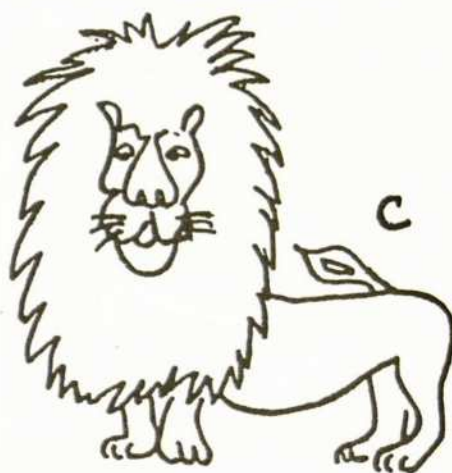
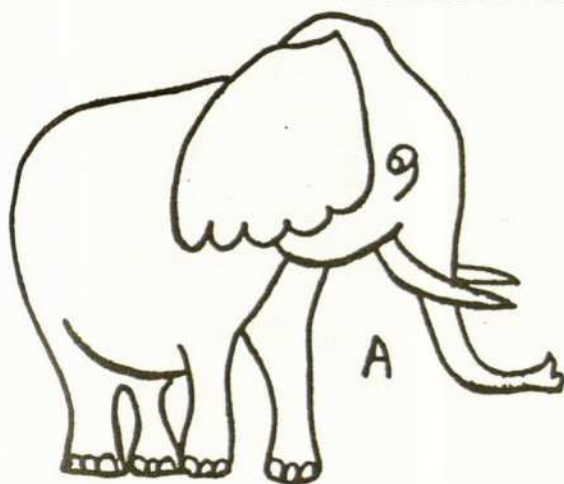
2. BEZASR

5. BDEEINOŽŽ

3. SRADMYBL

6. Kur gali šiuos gyvulius pamatyti?

GOZOLOJISO DOSE

- Mama, šiandien mokykloje aš padariau gerą darbą!
- Labai džiaugiuosi. Iš ką gi tu nuveikei?
- Žinai, Evaldas ant mokytojos kėdės padėjo smeigtuką, o aš paskutinę sekundę, kai jinai jau sėdosi, dar spėjau patraukti iš po jos kėdę!

• • • • •

Šnekučiuojasi du vaikai:

— Kertam lažybą, kad tu negalėsi suvalgyti dviejų obuolių, būdamas nieko nevalgęs!

— Kaip negalėsiu?! Kad ir tuojau pat!

— Pabandyk!

Suvalgęs vieną obuolį, vaikas siekia kito.

— Ne, – sako pirmasis, – tu jau nesi nieko nevalgęs: vieną obuolį tai jau valgei!

• • • • •

— Tėti, ar aš galiu šįvakar paimti tavo automobilį?

— Sūneli, o kam tau duotos kojos?

— Viena – stabdžiui, o kita – benzino pedalui!

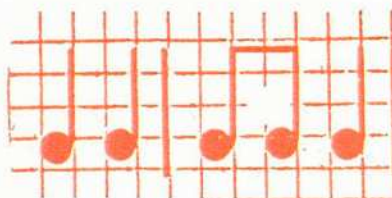

— Kas čia per daiktas?
 — Kompasas.
 — O ką jis rodo?
 — Rodo šiaurę ir pietus.
 — Žiūrėk, jis rodo pietus.
 Einam valgyti.

• • • • •

— Na ir muzika! – dūsauja
 močiutė. — Štai, kai aš buvau
 jauna, muzika buvo gražesnė.
 — Senele, tai ne muzika, –
 aiškina anūkėlė, – tai mama
 įjungė mikserį.

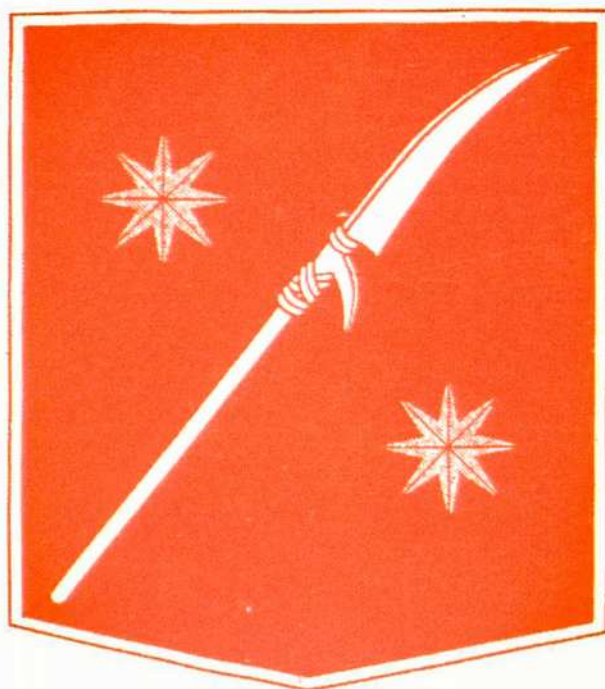
— Ar darželyje buvai geras?
 — Žinoma, kai auklėtoja liepė
 kampe stovėti, tai aš ir stovėjau

• • • • •

— Loreta, kada tavo gimimo
 diena?
 — Kada svečiai ateis.

— Paskaičiuokim, Rūtele, – moko anūkė senelė. — Jei Simas gavo
 vieną saldainį ir Rimas – taip pat vieną, tai kiek jie turės
 saldainių?
 Rūtelė pamastė ir rimtai atsakė:
 — Mažai!

JONIŠKIS

DĖKOJAME MŪSŲ RĖMĖJAMS

Dėkojame Frank Zapoliui už 20 „Eglutė“ prenumeratų pratešimą Čikagos ir Maironio (Lemonte) lituanistinėms mokykloms.

Lithuanian Educational Council of the USA
13648 Kickapoo Trail Lockport, IL 60441 Tel. 708 - 301-6410

eglutė eglutė eglutė eglutė eglutė eglutė eglutė 1996 lapkritis eglutė eglutė eglutė eglutė eglutė eglutė eglutė